

YTTRANDE

Dnr Ju2025/01730

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm den 5 december 2025

Betänkandet Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor (SOU 2025:91)

Sammanfattning

SPF Seniorerna stöder flera av utredningens förslag och tar i övrigt inte ställning till de bedömningar och förslag som lämnas.

5.3.2 Ändrade regler om arvsavstående och möjlighet att testamentera till förmån för en efterlevande sambo

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att

- arvingar ska ges möjlighet att avstå från sin omedelbara arvsrätt till förmån för en efterlevande sambo,
- sambor ska ges ökad möjlighet att förordna om sin kvarlåtenskap till förmån för den andra sambon genom testamentsförordnande, samt att
- överförmyndaren ska få lämna sitt samtycke till ett sådant arvsavstående.

Det är bra att skyddet för en efterlevande sambo stärks, särskilt i förhållande till gemensamma barn. Det är rimligt att en efterlevande sambo har samma skydd som en efterlevande make i förhållande till särkullbarn.

6.1 Basbeloppsregeln

SPF Seniorena stöder kommitténs förslag att

- försäkringsbelopp och annan ersättning som tillfaller den efterlevande maken enligt förmånstagarförordnande av den avlidna ska beaktas vid bedömningen av om basbeloppsregeln är tillämplig eller inte,
- det som en efterlevande har fått på grund av ett testamentsförordnande också ska beaktas, samt att
- en testamentstagare som får stå tillbaka på grund av att basbeloppsregeln är tillämplig ska ha en uttrycklig rätt till efterarv, om inte annat följer av testamentet.

6.2 Efterarvsrätt till försäkringsersättning

SPF Seniorena stöder kommitténs förslag att

- arvingar i första och andra arvs klasserna ska ha efterarvsrätt till försäkringsersättning som den efterlevande maken har fått med fri förfoganderätt, om inte särskilda omständigheter talar för annat,
- förmånstagare ska anges i bouppteckningen, när det finns livförsäkringar, tillgångar på pensionssparkonto och sparande i en PEPP-produkt som inte ingår i kvarlåtenskapen till följd av att förmånstagare insatts, samt att
- försäkringens värde ska anges, om det är efterlevande make som är förmånstagare.

6.3 Vederlagsregeln

SPF Seniorena stöder kommitténs förslag att

- egendomen ska ha minskat ”i inte obetydlig omfattning” för att en gåva eller ett vederlag för gåvan ska kunna utgå,
- det ska räcka att den efterlevande inte tagit skäligen hänsyn till den först avlidnas arvingar,
- det är egendomens värde vid den tidpunkt då gåvan lämnades som är avgörande vid bedömningen,
- det inte ska krävas ond tro hos mottagaren för att en gåva (eller dess värde) som den efterlevande maken har gett bort ska återbäras,
- utgångspunkten för beräkning av fristen för att väcka talan om återbäring av gåvan (eller dess värde) ska vara den tidpunkt då bouppteckningen avslutades,
- fristen ska vara ett år, samt att
- en motsvarande vederlagsregel för sambor införs.

Det är bra att bestämmelser förtydligas så att den osäkerhet som flera regler riskerar ge upphov till kan skingras. Det är befogat att kravnivån för vederlag sänks från ”väsentligt” till ”i inte obetydlig omfattning”. Det är rimligt att sambor har motsvarande vederlagsregel som makar.

7.3.2 Arvlåtaren ges möjlighet att i vissa situationer begränsa en bröstarvinges rätt till laglott genom testamente

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att arvlåtaren under vissa förutsättningar ska ha rätt att i testamente förordna att en bröstarvinge helt eller delvis inte ska ha rätt till sin laglott.

Det är orimligt att en arvlåtare i dag inte kan begränsa laglotten för den som har begått brott som inneburit en allvarlig kränkning av arvlåtaren. Sådana brott är försök till mord och dråp, och förberedelse och stämpling till sådana brott, samt allvarliga våldsbrott och annan grov fridskärning.

Genom lagändringen främjas dessutom den nordiska rättslikheten på laglottens område.

7.3.3 Vissa brott ska ge arvlåtaren rätt att begränsa en bröstarvinges rätt till laglott

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att a Arvlåtaren ska ha möjlighet att begränsa en bröstarvinges rätt till laglott, om denna genom en dom som får laga kraft är dömd till påföljd för ett uppsåtligt brott som inneburit en allvarlig kränkning mot arvlåtarens person och för vilket lindrigare straff än fängelse i ett år inte är föreskrivet vid tidpunkten för gärningen.

7.3.4 Även brott mot andra än arvlåtaren ska kunna medföra en begränsning en begränsning av laglotten

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att en begränsning av laglotten ska kunna göras även för brott mot arvlåtarens make, sambo, syskon eller den som står i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svägerlag till arvlåtaren, samt bröstarvingar till arvlåtarens make eller sambo.

Det är rimligt att en arvlåtare ska kunna begränsa laglotten även för den som har begått brott som inneburit en allvarlig kränkning av arvlåtarens närmaste anhöriga.

7.3.5 Tillämpningsområdet för förverkande bör utvidgas när arvlåtaren eller testatorn är oförmögen att ge uttryck för sin vilja

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att en arvinge som genom en uppsåtlig gärning som innefattat våld på arvlåtarens person, varigenom arvlåtaren försatts i ett sådant tillstånd att han eller hon på ett bestående sätt kommit att sakna förmåga att ge uttryck för sin vilja, ska som utgångspunkt inte ha rätt att ärva denna. Detsamma ska gälla den testamentstagare som agerat på motsvarande sätt mot testator.

7.3.6 Laglotten bör inte ändras i något annat avseende

SPF Seniorerna delar kommitténs bedömning att det inte finns skäl att föreslå några generella ändringar av laglotten.

I dag har en arvlåtare möjlighet att begränsa arvs- och laglotten för en bröst-arvinge genom att testamentera hälften av kvarlåtenskapen till ett visst barn, förmånstagarförordnanden, dispositioner under livstiden och gåvor med benefik avsikt. Men det är få som faktiskt väljer att göra det. Därmed är det också få som med anledning av bestämmelserna om laglott begränsas i sina val. Dagens bestämmelser verkar alltså ligga i linje med den allmänna rättsuppfattningen.

7.3.7 Ändringar i annan lagstiftning

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att bestämmelser i försäkringsavtalslagen, och lagarna om individuellt pensionssparande respektive med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt) ska justeras så att de blir tillämpliga även när den utpekade personen till följd av brott på ett bestående sätt blivit oförmögen att genom testamente ge uttryck för sin vilja.

9.6.1 Testamentsregistrets övergripande utformning och innehåll

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi ska innehålla en bestyrkt kopia av det fysiska testamentet samt uppgifter av betydelse för att identifiera testator och testamentet.

10.7.2 Tjänsten för upprättandet av e-testamenten

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att det ska införas en bestämmelse om e-testamenten som upprättas digitalt i en särskild tjänst och undertecknas med avancerad elektronisk underskrift.

En viktig princip är att rättsregler utformats teknikneutralt för att varse sig gynna eller missgynna ett visst tekniskt format. Det gör bestämmelserna applicerbara oavsett teknik och mindre sårbara för skiften i teknik och användning. Samma reglering som i dag gäller fysiska testamenten bör tillämpas också på testamenten som har upprättats i Skatteverkets tjänst för e-testamenten.

11.3 Överväganden och förslag

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att vittnen

- bör skriva ett namnförtydligande samt lämna uppgifter om personnummer, yrke och annat av betydelse för att de ska kunna identifieras, och
- bör intyga ort och datum då de bevittnade testamentet.

Det är bra att bestämmelser förtydligas så att den osäkerhet som flera regler riskerar ge upphov till kan skingras.

Eftersom testator står risken för att vittnen inte kommer att kunna identifieras är det rimligt att uppgifter som saknas om ett vittne som gör att vittnet inte kan identifieras inte i sig bör medföra att testamentet kan bli ogiltigt. Därmed är det logiskt att lagen använder termen ”bör” och alltså inte ställer obligatoriska krav på uppgifter om vittnena.

12.4 Överväganden och förslag

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att ett förordnande om kvarlåtenskap i annan form än ett muntligt eller holografiskt testamente ska godtas som ett nödtestamente, om det på annat sätt tydligt framgår att förordnandet ger uttryck för testatorns yttersta vilja.

Det är bra att ett nödtestamente ska även fortsättningsvis förutsätta att testatorn på grund av sjukdom eller annat nödfall är förhindrad att upprätta ett ordinarie testamente samt anses ogiltigt när testatorn under tre månader varit oförhindrad att upprätta ett ordinarie testamente.

I detta ärende har SPF Seniorernas förbundsstyrelse beslutat. Martin Engman, samhällspolitisk chef, har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också sakkunnig Anna Eriksson deltagit.

Maria Larsson
Förbundsordförande

SPF Seniorerna är en av Sveriges största ideella organisationer med närmare en kvarts miljon medlemmar i cirka 750 föreningar över hela landet, samt Sveriges äldsta seniororganisation, bildad 1939. Förbundet är verkligt partipolitiskt och religiöst obundet och organiserar alla som har någon form av pension och deras partner.